

**ОЗНАКИ ОБ'ЄКТИВНОЇ СТОРОНИ СКЛАДУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ,
ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТ. 263-1 КК: ПРОБЛЕМИ ЧИННОГО ЗАКОНОДАВСТВА****CIRCUMSTANCE THAT CHARACTERIZES THE OBJECTIVE SIDE
OF THE CRIMINAL OFFENCES PROVIDED FOR ART. 263-1
OF THE CRIMINAL CODE PROBLEMS OF THE CURRENT**

**Павленко Л.М., аспірантка відділення аспірантури
та докторантури заочної форми навчання
Одеський державний університет внутрішніх справ**

Зміни, яких кримінальне законодавство України зазнало у сфері незаконного обігу вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин, вибухових пристроїв, обумовлювалися декількома чинникам кримінологічного, кримінально-правового та кримінально-процесуального характеру: набуттям особливої важливості боротьби зі злочинністю у сфері громадської безпеки; доцільністю надання особливого (спеціального) значення тим різновидам забороненої кримінальним законодавством поведінки, які є більш небезпечними, більш латентними; необхідністю посилення профілактичної сутності та змісту кримінально-правових норм, які встановлювали відповідальність за незаконний обіг та незаконне поводження із вогнепальною зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами або вибуховими пристроями; визначенням більш суворої кримінальної відповідальності за порівняно більш небезпечну поведінку у зазначеній сфері; пов'язані із певними складнощами у виявленні, фіксуванні та розслідуванні злочинів такого виду.

Відповідно тенденції реформування кримінального законодавства в Україні в сфері обігу вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин свідчили передусім про суттєві зміни, які стосувалися саме ознак об'єктивної сторони складу злочину – спрямовувалися на уточнення видів поведінки із цими предметами, взагалі, конкретизацію характеру впливу на їхні специфічні властивості, зокрема. В результаті такого підходу була сформульована нова кримінально-правова норма – ст. 263-1 КК. Проте до сьогодні актуальною залишається проблема визначення у змісті ст. 263-1 КК доцільного переліку видів незаконної поведінки – суспільно небезпечних дій, які мають становити ознаки об'єктивної сторони даного складу злочину; змістовних та сутнісних ознак кожного різновиду цієї поведінки. Зважаючи на відсутність законодавчих визначень понять та категорій, які використовуються у дефініції розглядуваної норми, їхнє тлумачення супроводжується певними ускладненнями та наявністю доволі різних доктринальних підходів щодо їх роз'яснення. Відповідно, не позбавлені актуальності до сьогодні пошуки основних напрямків подальшого удосконалення кримінально-правових положень зазначеної нами норми як предмету дослідження.

Ключові слова: незаконний обіг зброї, склад злочину, об'єктивна сторона діяння, виготовлення, переробка, ремонт вогнепальної зброї, фальсифікація маркування зброї, збут зброї.

The changes that the criminal legislation of Ukraine underwent in the area of illegal circulation of weapons, ammunition, explosives, and explosive devices were determined by several factors of a criminological, criminal-legal and criminal-procedural legislation: taking special importance in the fight against crime in the area of public security; has meaning of giving important (special) influence to those varieties of behavior prohibited by criminal law, which are more dangerous, more latent; it is necessary to change the preventive essence and content of criminal law norms that established responsibility for illegal circulation and illegal traffic of firearms, ammunition, explosives or explosive devices; definition of stricter criminal responsibility for relatively more dangerous behavior in the specified area; associated with certain difficulties in detecting, recording and investigating crimes of this type.

According to the trends in the reform of criminal legislation in Ukraine in the sphere of circulation of weapons, military supplies, and explosives showed, first of all, significant changes, which related to circumstances of the objective side of the corpus delicti – which are clarify the types of treatment of these objects, in general, specifying the original of the impact on their specific properties, in particular. As a result of this approach, a new criminal law norm was formulated – Art. 263-1 of the Criminal Code. However, to this day, the problem of definition in the content of Art. 263-1 of the Criminal Code of the necessarily of putting list of types of illegal behavior – socially dangerous actions, which should constitute circumstances of the objective side of this crime; meaning and essential features of each type of this behavior. Meanwhile the government not given in the legislation the definitions of the concepts and categories used in the definition of the considered norm, their interpretation is accompanied by certain complications and the presence of quite different doctrinal approaches to their clarification. Accordingly, very important is the search for the main directions of further of the criminal law provisions of the norm mentioned by us as a subject of research is not devoid of relevance to this day.

Key words: illegal arms trafficking, corpus delicti, circumstance of the objective side, manufacture, remaking, repair of weapons, falsification of weapon markings, weapon sales.

Досить тривалий термін реформування кримінального законодавства України щодо уточнення та розмежування кримінально-протиправної поведінки, яка охоплюється поняттям незаконного обігу вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин та вибухових пристроїв завершився набуттям чинності нового складу злочину, що визначав ознаки тяжкого суспільно небезпечного предметного діяння – статті 263-1 КК, яка визначала відповідальність (крім іншого) за незаконне виготовлення, переробку чи ремонт вогнепальної зброї, фальсифікацію маркування тощо. Дана норма є суттєвим доповненням до переліку інших дій, що охоплюються поняттям незаконного поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами (ст. 263 КК). Існування двох кримінально-правових норм, які зазвичай сприймаються комплексно, з одного боку, сприятимуть в подальшому більш поглибленій диференціації та індивідуалізації відповідальності за дії, які за характером є доволі різними: лише користування зазначеними предметами; створення та вплив на їхні властивості.

Проте, з іншого боку, актуальності набувають питання, які стосуються доцільного переліку кримінально-протиправної поведінки, що є обов'язковою ознакою об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 263-1 КК; змістовних та сутнісних ознак кожного різновиду цієї поведінки. Зважаючи на відсутність законодавчих визначень понять та категорій, які використовуються у дефініції розглядуваної норми, їхнє тлумачення супроводжується певними ускладненнями та наявністю доволі різних доктринальних підходів щодо їх роз'яснення. Відповідно, не позбавлені актуальності до сьогодні пошуки основних напрямків подальшого удосконалення кримінально-правових положень зазначеної нами норми як предмету дослідження.

Дослідження зазначеної проблеми передбачає узагальнений аналіз та виокремлення тих доктринальних положень, які містять конкретні наукові пропозиції в даній сфері. Об'єктивні ознаки розглядуваного діяння (об'єкт, предмет, об'єктивна сторона) у більшості випадків є лише

складово дослідження більш узагальнених проблем кримінальної відповідальності за діяння, спрямовані проти громадської безпеки, взагалі, з використанням вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин, зокрема (І.Н. Даньшин, В.В. Голубош, О.В. Кириченко, О.С. Клименко, М.М. Майстренко, В.І. Рибачук, О.М. Сарнавський, В.П. Тихий тощо). Тим більш, набувають значення окремі спеціальні публікації, присвячені безпосередньо кримінально-правовій характеристиці розглядуваного складу кримінального правопорушення, що міститься у ст. 263-1 КК (Н.В. Бондарева, В. Вербановський, І.П. Катеринчук, Г.С. Крайнин, В.О. Меркулова, С.Д. Шапченко тощо), взагалі, тлумаченню конкретної кримінально-протиправної поведінки, переліченої у розглядуваній нормі, зокрема. Надаючи перевагу доктринальним положенням, в яких звертається увага на суперечливість та недосконалість чинного законодавства, міститься обґрунтування необхідності подальшого його удосконалення, – автор спрямовує своє дослідження на пошуки законодавчого рішення розглядуваних проблем.

Зважаючи на важливість системного та єдиного тлумачення визначених у чинному законодавстві правових положень, пропонуємо сконцентрувати наше дослідження саме на чинних варіантах правового так доктринального роз'яснення понять та категорій, які становлять зміст такої обов'язкової ознаки об'єктивної сторони розглядуваного кримінального правопорушення як діяння. Методологічно наше дослідження базуватиметься в даному випадку переважно на історичному, догматичному та системно-правовому порівняльному методі дослідження різних рівнів. Зокрема, шляхом дослідження етимологічного, синтаксичного, юридичного змісту поняття видів кримінально-протиправної поведінки (виготовлення, переробка, ремонт, фальсифікація, незаконне видалення чи зміна маркування вогнепальної зброї), співставлення із окремими видами протиправної поведінки, передбаченої ст. 263 КК тощо, – визначитися із напрямками удосконалення змісту диспозиції основного складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 263-1 КК.

За чинною редакцією ст. 263-1 КК зміст об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 263-1 КК полягає у незаконному виготовленні, переробці чи ремонту вогнепальної зброї або фальсифікації, незаконному видаленні чи зміні її маркування, або незаконному виготовленні бойових припасів, вибухових речовин чи вибухових пристроїв.

Проте історичний підхід у з'ясуванні тенденцій та закономірностей щодо реформування вітчизняного кримінального законодавства у сфері обігу вогнепальної зброї, бойових припасів та вибухових речовин доводить певну послідовність змін спочатку в частині можливостей мати ці предмети та користуватися ними. В подальшому зміни переважно стосувалися відповідного впливу на їхні властивості. Так відповідно до внесених у 1974 р. у Кримінальний кодекс 1960 р. змін додатково кримінально караною визнається (окрім носіння, виготовлення, зберігання та збуту) поведінка, яка полягає у придбанні вогнепальної зброї, бойових припасів. На час набуття чинності Кримінальним кодексом 2001 р. об'єктивна сторона злочину, передбаченого ч. 1 ст. 263 КК «Незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами», за переліком суспільно небезпечних дій вже була значно ширшою та полягала у носінні, зберіганні, придбанні, виготовленні, ремонті, передачі чи збуті вогнепальної зброї (крім гладкоствольної мисливської), бойових припасів, вибухових речовин або вибухових пристроїв. Отже додалися такі дії як ремонт та передача відповідних предметів.

Наступним кроком законодавця було виокремлення таких дій як виготовлення, ремонт та переробка у спеціальному складі злочину, передбаченого ст. 263-1 КК «Неза-

конне виготовлення, переробка чи ремонт вогнепальної зброї або незаконне виготовлення бойових припасів, вибухових речовин, вибухових пристроїв» (Закон № 5064-VI від 05.07.2012). Насамкінець, у 2013 р. стаття 263-1 КК набула подальшого вдосконалення (Закон № 228-VII від 14.05.2013 р.) за рахунок виокремлення нових видів суспільно небезпечної поведінки – фальсифікація, незаконне видалення чи зміна маркування вогнепальної зброї. А відповідно відтепер спеціальна кримінально-правова норма мала як нову назву, так і зміст ч. 1 ст. 263-1 КК: незаконне виготовлення, переробка чи ремонт вогнепальної зброї або фальсифікація, незаконне видалення чи зміна її маркування, або незаконне виготовлення бойових припасів, вибухових речовин, вибухових пристроїв [9, с. 122; 10, с. 170–171].

На перший погляд виникнення нового спеціального складу кримінального правопорушення можна розглядати як певний етап завершення довготривалого становлення кримінально-правових інститутів в сфері незаконного обігу зброї та бойових припасів. Проте, наявна в доктрині права дискусія щодо доцільного переліку дій, які мають становити зміст об'єктивної сторони розглядуваного діяння, чіткості та правильності тлумачення змісту та сутності кожної окремої дії, визначеної у законі тощо, – доводить про логічність подовження процесу удосконалення правових положень, що містяться у ст. 263-1 КК.

За відсутності законодавчого визначення змісту конкретних актів кримінально-протиправної поведінки маємо користуватися визначеннями, які надавалися ще за чинності попередньої редакції закону, як у певних міжнародно-правових актах, так і вітчизняних документах рекомендаційного характеру (Наказах, Інструкціях, Положеннях, ППВСУ тощо). Не менше значення має тлумачення розглядуваних категорій у вітчизняних словниках та енциклопедіях. Проте про наявність проблем та суперечностей в частині розуміння сутнісних ознак об'єктивної сторони свідчать передусім доктринальні положення, які відповідають вимогам часу та основним спрямуванням щодо удосконалення чинного кримінального законодавства. Маємо безпосередньо сконцентруватися на етимологічному, синтаксичному, юридичному змісті видів кримінально-протиправної поведінки: виготовлення, переробка, ремонт, фальсифікація, незаконне видалення чи зміна маркування вогнепальної зброї).

Відповідно до положень Постанови Пленуму ВСУ № 3 від 26.04.2002 р., виготовленням вогнепальної зброї (крім гладкоствольної мисливської), бойових припасів, вибухових речовин або вибухових пристроїв є дії по їх створенню чи переробленню, внаслідок чого вони набувають відповідних характерних властивостей [14]. Таке розуміння зазначеної категорії є доволі широким, застарілим як таким, що не відповідає сучасній системі правових положень, яка склалася з набуття чинності ст. 263-1 КК. Доцільним є поглиблення та конкретизація, більш вузьке розуміння кожного окремого кримінально-протиправного акту поведінки, що становить незаконний обіг вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин або вибухових пристроїв. Це обумовлюється необхідністю чіткого розмежування не лише змістовних ознак діяння, визначеного у ст. 263-1 КК, але й правильного розуміння їхнього співвідношення із видами кримінально-протиправної поведінки, визначеної у ст. 263 КК. Як на сьогодні, переробка становить вже окремий вид суспільно небезпечної поведінки. Відповідно, з набуттям чинності ст. 263-1 КК, в якій виготовлення та переробка є окремими та самостійними діями, постало питання визначення чинників більш чіткого розмежування цих категорій.

Не безпідставно в більшості спеціальних досліджень у якості точки відліку береться визначення поняття «виготовлення» у Великій українській юридичній енциклопедії – як дії по створенню зброї [1, с. 55]. Відповідно

в доктрині права саме на цій ознаці і робиться наголос. Так В.В. Голубош пропонує виготовлення визначати як «умисні незаконні дії щодо створення вогнепальної зброї, у процесі яких вона набуває якісно нових, невластивих до цього ознак або характеристик, а також змінюється її призначення та сфера застосування» [5, с. 124]. Тож головним є те, що необхідних для вогнепальної зброї властивостей завдавати шкоду життю та здоров'ю фізичної особи ще не існує. А отже вони виникають із створенням цього небезпечного предмету.

Переробка досліджуваних предметів має окреме важливе кримінально-правове кваліфікаційне значення. У Великій українській юридичній енциклопедії під переробкою зброї розуміється *перетворювання, змінювання* тих чи інших предметів шляхом надання їм властивостей вогнепальної зброї [1, с. 557]. У Словнику української мови, термін «переробляти» має кілька значень: а) надавати обробці; б) піддаючи обробці, перетворювати на що-небудь, виготовляти щось із якогось матеріалу, сировини; в) перетворювати на що-небудь; г) робити з чого-небудь щось інше; д) надавати чому-небудь нового, зміненого вигляду; е) перетворювати, змінювати що-небудь; є) робити заново, по-іншому, виправляючи, змінюючи що-небудь [17, с. 268]. Наведені різновиди тлумачення мають доволі широкі межі, а отже надають підстави розуміти «перероблення» і як створення предмету «заново», і як змінюючий вплив на вже існуючі властивості.

В доктрині права (В. Вербановський, В.В. Голубош, О.М. Джуца, А.В. Савченко, В.В. Черней, С.Д. Шапченко) тлумачення даного терміну набуло актуальності з набуттям чинності нового складу кримінального правопорушення, а отже необхідності визначитися із ознаками розмежування із таким поняттям як «виготовлення». Цінним є те, що наголос робиться на тому, що при переробці здійснюється вплив вже на наявну вогнепальну зброю, з метою зміни її окремих властивостей [8, с. 602]. Підкреслюється, що під час переробки відбувається *зміна вже властивих предмету ознак* і характеристик, їх посилення, збільшення [5, с. 127; 18, с. 18].

Знову ж таки, орієнтуючись на зміст визначень у п. 14 ППВСУ № 3 2002 р., маємо підкреслити, що *незаконний ремонт* вогнепальної зброї розглядається як таке відновлення характерних властивостей зазначених предметів шляхом заміни або реставрації зношених або непридатних з інших причин частин, механізмів, усунення дефектів, поломок чи пошкоджень, налагодження нормального функціонування різних частин і механізмів, унаслідок чого предмети стають придатними до використання за цільовим призначенням [14]. Те що формально ремонт – це відновлення втрачених властивостей вогнепальної зброї, а причини втрати таких властивостей можуть бути доволі різними: переважно це різні механічні пошкодження та дефекти і цей факт визнається більшістю вчених.

Попередній аналіз таких видів суспільно небезпечної поведінки, передбаченої ст. 263-1 КК, як «переробка» та «ремонт» свідчать про те, що в чинній редакції даної норми незаконність таких дій стосується лише вогнепальної зброї. Зважаючи на сучасний стан речей, особливості соціально-політичної та економічної ситуації в державі, вважаємо не позбавлена сенсу точка зору щодо поширення переліку предметів, яких має стосуватися незаконна переробка та ремонт, за рахунок включення до цього переліку предметів бойових припасів, вибухових пристроїв, вибухових речовин. Вирішення питання у такий спосіб набуває все більшої актуальності і практично є предметом розгляду та висловлення підтримки у спеціальних публікаціях В. Вербановського, В.В. Голубоша, І.П. Катеринчука, В.О. Меркулової, С.Д. Шапченко, присвячених об'єктивній стороні розглядуваного діяння [5, с. 124; 8, с. 29–34; 19, с. 187].

Якщо орієнтуватися на певні історичні тенденції у змінах законодавства, то маємо визнати справедливою дану пропозицію. Адже попередні варіанти тлумачення положень ст. 263 КК (до виокремлення спеціальної норми – ст. 263-1 КК) свідчать на користь того, що перероблення мало б стосуватися і бойових припасів, які можуть набувати певних характерних властивостей, відновлюватися під час їхньої переробки. До того ж, у згадуваній раніше Постанові Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику в справах про викрадення та інше незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами, вибуховими пристроями чи радіоактивними матеріалами» (від 26 квітня 2002 р. № 3) рекомендовано було виходити із того, що бойові припаси також можуть набувати певних характерних властивостей, відновлюватися під час їхньої переробки. Процес відновлення характерних властивостей, зміни частин, складових, налагодження нормального функціонування, що перетворює предмети в придатні до використання за цільовим призначенням, розглядається як по відношенню до вогнепальної зброї, так і бойових припасів.

Відповідно до Протоколу Організації Об'єднаних Націй «Проти незаконного виготовлення та обігу вогнепальної зброї, її складових частин і компонентів, а також боеприпасів до неї» від 3 липня 2005 р., № 39574, що доповнює Конвенцію проти транснаціональної організованої злочинності, – незаконне виробництво зброї, боеприпасів і вибухових речовин, їх частин (компонентів) розглядається не лише як здійснення його без відповідної ліцензії або дозволу компетентного органу Держави-учасниці, в якій здійснюється виготовлення або комплектування, але й *без маркування вогнепальної зброї* відповідно до статті 8 цього Протоколу під час її виготовлення [16]. Ватро зазначити, що після ратифікації у 2013 році зазначеного міжнародного акту, Україна внесла певні зміни в перелік ознак об'єктивної сторони ст. 263-1 КК з урахуванням рекомендацій щодо визнання кримінально-протиправними *фальсифікацію або незаконне видалення, знищення або зміна маркування* на вогнепальній зброї, передбаченої в статті 8 цього Протоколу.

Щодо таких форм об'єктивної сторони злочину, передбаченого ст. 263-1 КК, як фальсифікація вогнепальної зброї, незаконне видалення маркування вогнепальної зброї, незаконна зміна маркування вогнепальної зброї (ч. 1 ст. 263-1 КК), слід зазначити наступне. Знову ж таки, маємо звернутися до змісту та сутності цих понять, наданих у словниках. Зі змісту Юридичної енциклопедії випливає, що термін «фальсифікація» походить від іноземних слів, які в перекладі означають «підробка, спотворення, підробляти, фальшивий». Фальсифікація – це дія, яка виражається в умисному спотворенні, викривленні, перекрученні, підтасовці або завідомо неправильному тлумаченні, висвітленні тих чи інших явищ, подій, фактів [19, с.249]. Відповідно до 17-го тому Великої української юридичної енциклопедії «Кримінальне право», під фальсифікованими засобами (в контексті кримінальної відповідальності за фальсифікацію лікарських засобів або обігу фальсифікованих лікарських засобів) слід розуміти засоби, які умисно промарковані неідентично встановленим вимогам, чи засоби, умисно підроблені в інший спосіб і не відповідають встановленим вимогам [1, с. 557].

Тож, навіть керуючись тлумаченням даного поняття, наданого в цих двох виданнях, маємо визнати, що основною ознакою фальсифікації є внесення певних змін у маркування шляхом його спотворення, викривлення, перекручення, підроблення, результатом чого є неідентичне зображення. Отже фальшивий – це умисно спотворений, підроблений, викривлений. Усі ці різновиди впливу на предмет здійснюються з єдиною метою – змінити істинне дійсне позначення на предметі. В нашому випадку – маркування зброї. Отже фальсифікація та різні

способи внесення змін у маркування є тотожними за сутнісним значенням, що і має бути враховано законодавцем. Є різні підходи щодо удосконалення редакції розглядуваної статті в цій частині. Зокрема, лише обмежитися терміном «зміна маркування», оскільки воно охоплює поняття «фальсифікація» [5, с. 129]. На нашу думку, слід залишити термін «фальсифікація», проте розкрити його сутнісне значення в законі, що посилює автентичне тлумачення законодавця певних термінів, а отже зменшить випадки різноманітного тлумачення численних понять та категорій, які використовуються у кримінальному законодавстві, а відповідно звужить межі суддівського розсуду, обмежить суб'єктивні правозастосування у схильності до поширеного тлумачення невизначених чітко понять. Відповідно розглядуване словосполучення доцільно визначити в наступній редакції: «фальсифікація маркування (зміна маркування в будь-який спосіб), або його незаконне видалення».

Насамкінець, маємо звернутися до окремих проблем співвідношення ст. 263 КК та ст. 263-1 КК України. Комплексний підхід та співставлення окремих положень, що стосуються проблем законодавчого визначення таких об'єктивних ознак як предмет посягання (зокрема види мисливської зброї) та види суспільно-небезпечної поведінки, посилюють актуальність підходів законодавця до визначення такої ознаки об'єктивної сторони як «збут». Незаконний збут вогнепальної зброї (крім гладкоствольної мисливської), бойових припасів, вибухових речовин або вибухових пристроїв полягає в умисній передачі їх іншій особі поза встановленим порядком шляхом продажу, обміну, дарування, сплати боргу. Таке тлумачення положень ст. 263 КК стосувалося будь-якої зброї (в тому числі і новоствореної, переробленої, відремонтованої).

У зв'язку із аналізом об'єктивної сторони постає ще одне питання, на яке звернули увагу вчені. Сутність його полягає у тому, що діяння, які складають зміст об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 263-1 КК, по своїй суті вже передбачають порушення кримінально-правової заборони, що міститься у ст. 263 ККУ. Маємо погодитися із тим, що складатиметься ситуація, відповідно до якої особа, вчинюючи одне діяння, порушує одночасно дві кримінально-правові норми. Наприклад, особа незаконно виготовила вогнепальну зброю, тим самим, вчинивши її зберігання без передбаченого законом дозволу. Зберігання виявляється у володінні відповідними предметами, що знаходяться не при особі, а у вибраному нею для цього місці, незалежно від тривалості зберігання [12].

Теж стосується і випадків, коли виготовлена, перероблена, відремонтована вогнепальна зброя збувається іншим особам. Утворена нова кримінально-правова норма (ст. 263-1 КК) з самостійним переліком кримінально-карної поведінки (виготовлення, переробка, ремонт тощо) стосується будь-яких видів вогнепальної зброї (та бойових припасів до неї), а отже і гладкоствольної мисливської. Проте цей перелік не містить такої дії як збут. Отже у разі збуту виготовленої (переробленої) зброї дії слід кваліфікувати за двома статтями – за ст.ст. 263 та 263-1 КК. Наскільки таке поширене тлумачення кримінально-правової норми є доцільним та виправданим з точки зору її дієвості та ефективності? Таке питання постає у разі звернення до розбіжностей зазначених норм в частині такого предмету діяння як мисливська зброя.

Чи маємо ми розуміти, що виготовлення, переробка, ремонт тощо гладкоствольної мисливської зброї та бойових припасів до неї є кримінально-протиправними, а збут такої зброї – правомірною дією? Під час аналізу цієї проблеми маємо враховувати різні чинники, які є предметом обговорення в доктрині права: відносно більш небезпечний ступінь вчинюваних дій, пов'язаний із виготовленням та посиленням небезпечних властивостей вогнепальної зброї, бойових припасів у разі їхньої переробки

та ремонту; більша латентність, складнощі у виявленні, фіксуванні та розслідуванні злочинів такого виду; доцільність більш чіткої диференціації відповідальності за дії, які порівняно становлять різну ступінь небезпечності; взаємопов'язаність структури норми (кваліфікуючих ознак, зокрема) із тяжкістю переліку діянь, які містяться в основному складі тощо [13, С. 21–25]. Якщо орієнтуватися на дані чинники, безумовним є те, що проблема збуту виготовленої, переробленої, відремонтованої зброї (в тому числі і мисливської) могла бути вирішеною за рахунок утворення окремого кваліфікованого складу у ст. 263-1 КК.

Підсумовуючи зазначене вище, слід наголосити на наступному. Якщо орієнтуватися на напрямки реформування кримінального законодавства у сфері кримінальної відповідальності за незаконне поводження із зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами та вибуховими пристроями, то слід звернути увагу на наступні дві його складові, що стосувалися переважно поширення сфери кримінально-карної поведінки саме за рахунок визначення нових ознак об'єктивної сторони. Одним із головних напрямків реформування кримінального законодавства щодо незаконного поводження із зазначеними вище предметами є суттєве поширення переліку діянь, які охоплюються поняттям незаконний обіг вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин, вибухових пристроїв.

Історичний підхід у з'ясуванні тенденцій в цьому питанні доводить певну послідовність змін спочатку в частині можливостей мати та користуватися цими предметами, в подальшому зміні переважно стосувалися відповідного впливу на їхні властивості. Той факт, що основним напрямком реформування кримінального законодавства в сфері незаконного обігу вогнепальної зброї було саме суттєве збільшення кількості діянь, які в різний час визнавалися кримінально-карними, не могло не позначитися на розумінні змісту, сутності такої поведінки, визначенні критеріїв її співвідношення, а отже поглиблення конкретних ознак. Актуальності набуває питання співвідношення ступеню небезпечності даних дій, визначених у ст. 263-1 КК, по відношенню до вчинення незаконного придбання, передачі, зберігання, перевезення або носіння зазначених предметів. Є підстави вважати, що вони є більш небезпечними, порівняно із останніми.

З набуттям чинності нового складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 263-1 КК, особливої актуальності набули питання критеріїв (ознак) розмежування такої кримінально-протиправної поведінки як «виготовлення» та «перероблення». Дослідження доводить, що у якості такої ознаки може бути характер набуття предметом властивостей вогнепальної зброї. Під час «виготовлення» ці властивості вогнепальної зброї (спроможність завдавати шкоди життю та здоров'ю особи) лише виникають (створюються з нуля). Під час «переробки» наявні суспільно небезпечні властивості вогнепальної зброї змінюються, перетворюються на більш якісні, більш досконалі. А от же набувають більш небезпечних вражаючих характеристик. Ремонт – це відновлення втрачених властивостей вогнепальної зброї.

Дослідження доводить, що такі види кримінально-протиправної поведінки як «перероблення» та «ремонт» мають стосуватися не лише вогнепальної зброї, але й бойових припасів, вибухових речовин, вибухових пристроїв. Доцільність поширення переліку предметів, на які можуть бути спрямовані розглядувані види активної кримінально-протиправної поведінки, обумовлюється об'єктивною реальністю збільшення випадків незаконного впливу на ці предмети.

Етимологічне та синтаксичне тлумачення та співвідношення таких категорій як «фальсифікація маркування»

та «внесення змін у маркування» доводить справедливість наукових позицій щодо тотожності сутнісного та змістовного значення даних понять, що відтворюються у спотворенні, перекрученні, а отже внесенні суттєвих змін у попередні позначення (зокрема, маркування зброї). Тож доцільним є внесення певних змін у редакцію розглядуваної норми шляхом формування словосполучення наступним чином: «фальсифікація (зміна маркування в будь-який спосіб), або його незаконне видалення».

Насамкінець, слід наголосити на доцільності визначення у якості кваліфікуючої ознаки в розглядуваній нами нормі (ст. 263-1 КК) вчинення такої дії як «збут» щодо незаконно виготовленої, переробленої, відремонтованої вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин чи вибухових пристроїв. Слід зважити на більш значний ступінь небезпечності даної поведінки, загалом, наявність особливого переліку видів зброї (гладкоствольної мисливської вогнепальної зброї включно), зокрема.

ЛІТЕРАТУРА

1. Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. Т. 17. Кримінальне право. Редкол.: В.Я. Тацій (голова), В.І. Борисов (заст. голови) та ін.; Нац. акад. прав. наук України; Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2017. 1062 с.
2. Висновок Головного науково-експертного управління Апарату Верховної Ради України на проект Закону України «Про внесення змін до статті 263-1 Кримінального кодексу України у зв'язку із приєднанням України до Протоколу проти незаконного виготовлення та обігу вогнепальної зброї, її складових частин і компонентів, а також боєприпасів до неї, який доповнює Конвенцію Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності». URL: <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb> (дата звернення: 10.05.2022).
3. Голубош В. В. До питання про деякі форми об'єктивної сторони злочинів проти громадської безпеки. *Актуальні питання кримінального права, кримінального судочинства та кримінології, з нагоди 280 річниці з дня народження Чезаре Беккарія* : матеріали Регіональ. наук.-практ. конф. (Київ, 15 берез. 2018 р.). Київ: ДУІТ, 2018. С. 22–24.
4. Голубош В.В. Форми об'єктивної сторони злочинів проти громадської безпеки, предметом яких є зброя, бойові припаси, вибухові речовини та вибухові пристрої. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2018. № 1. С. 150–155.
5. Голубош В.В. Кримінальна відповідальність за злочини проти громадської безпеки, предметом яких є зброя, бойові припаси, вибухові речовини та вибухові пристрої (статті 262, 263, 263-1, 264 КК України) : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Київ, 2019. 272 с.
6. Голубош В.В. Кримінальна відповідальність за злочини проти громадської безпеки, предметом яких є зброя, бойові припаси, вибухові речовини та вибухові пристрої (статті 262, 263, 263-1, 264 КК України) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2019. 20 с.
7. Катеринчук І. П. Меркулова В.О. Незаконний обіг зброї, бойових припасів або вибухових речовин: напрями реформування кримінального законодавства. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2017. № 3. С. 29–34.
8. Кримінальний кодекс України: Науково-практичний коментар / за заг. ред. О.М. Джужі, А.В. Савченка, В.В. Чернея. Київ: Юрінком Інтер, 2018. 1104 с.
9. Кримінальний кодекс України (зі змінами та доповненнями станом на 1 вересня 2013 р.). Х.: Одісей, 2013. 232 с.
10. Кримінальний кодекс України: чинне законодавство зі змінами та доповн. станом на 8 листопада 2022 р. К.: ПАЛИВОДА А.В., 2022. 312 с.
11. Крайник Г. С., Бондарева Н. В. Проблема доцільності виокремлення статей 263-1 та 270-1 у Кримінальному кодексі України. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. 2019. № 8. URL: <https://www.inter-nauka.com/issues/2019/8/4963>
12. Меркулова В.О. Незаконний обіг зброї, бойових припасів, вибухових речовин, вибухових пристроїв: суперечливість чинного законодавства. *Актуальні проблеми реформування кримінальної юстиції* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Одеса, 20 квітня 2018 р. Одеса: Міжнародний гуманітарний університет, 2018. С. 21–25.
13. Про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної і холодної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії, та зазначених патронів, а також боєприпасів до зброї та вибухових матеріалів : Інструкція Міністерства внутрішніх справ України від 21 серпня 1998 року № 622. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0637-98/conv> (дата звернення: 10.05.2023).
14. Про судову практику в справах про викрадення та інше незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами, вибуховими пристроями чи радіоактивними матеріалами : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 26.04.2002 р. № 3 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0003700-02> (дата звернення: 08.05.2023).
15. Protocol against the illicit manufacturing of and trafficking in firearms, their parts and components and ammunition, supplementing the united nations convention against transnational organized crime of 3.07.2005. № 39574. URL: https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=IND&mtdsg_no=XVIII-12-c&chapter=18&clang=_en
16. Про внесення змін до статті 263-1 Кримінального кодексу України у зв'язку із приєднанням України до Протоколу проти незаконного виготовлення та обігу вогнепальної зброї, її складових частин і компонентів, а також боєприпасів до неї, який доповнює Конвенцію Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності : проект Закону України, від 11.01.2013 р. реєстр. № 1263. URL: <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb> (дата звернення: 08.05.2023).
17. Словник української мови : в 11 томах. Том 6. Київ, 1975. 528 с.
18. Шапченко С. Д., Вербановський В. Особливості кримінально-правового змісту ст. 263-1 Кримінального кодексу України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Сер.: Право. 2014. Вип. 25. С. 185–188.
19. Юридична енциклопедія: в 6 т. Редкол.: Ю.С. Шемшученко та ін. Київ: Укр. енцикл., 1998–2004. Т. 6: Т–Я. 2004. 768 с.